

KLIC TRIGLAVA

V današnji številki:

73% SLOVENCEV ZA
PRIVATNO TRGOVINO (str.6.)

346

MAREC 1968

Pisma uredniku

GLAS IZ DOMOVINE

G. urednik! Tole pismo sem prejel iz domovine in vam ga pošiljam za objavo, ker utegne zanimati čitatelje vašega lista:

'Sedaj ko se je naš stari dobri oče vnil z dolgega potovanja po deželah vzhajajočega sonca in smo se odahnili od poslušanja lajne po radio in televiziji o neprecenljivih uspehih njegovega romanja in družabnih prireditvah, na katerih je njegova četrta žena razkazovala kot manekenka najnovejše dosežke in izume pariške mode, ki so bili plačani s konvertibilnimi valutami, katerih tako manjka naši industriji za uvoz surovin, se tudi jaz ponovno oglašam.

Vedno bolj se širi med ljudmi govorica, da fant, ki so ga osumili umora dekleta v tivolskem parku, ni pravi morilec in da je resničen morilec sin Vide Tomšičeve, ki je poznan po svojem razvratnem življenju. Vse kakor je značilno, kako naše ljudstvo ceni svoje komunistične voditelje.

Brezposelnost vedno bolj narašča in je sedaj že zelo težko dobiti zaposlitev za mlade ljudi, ki prihajajo iz šol. Sedaj, ko se pričinja gradbena sezona v tujini (pri nas se malo gradi), je videti vsak dan na ljubljanskem kolodvoru večje skupine delavcev, ki odhajajo na delo v tujino.

Med prebivalstvom vlada veliko nezadovoljstvo zaradi visoke podrazitve stroškov za nabavo potnega lista (20.000 S. din.). To pomeni, da je za naše državljane meja zopet le ozko odprta.

Sedaj ima naše partijsko in državno vodstvo zopet skrbi zaradi bolgarskega nacionalizma oziroma njihove zahteve po priključitvi Makedonije k Bolgariji. Brali smo in slišali na radio, da je za temi zahtevami neka močnejša sila (tukaj mislijo na Rusijo, ker Moskva s takimi grožnjami vedno usmerja Tita na pravo linijo, kadar se hoče ta oddaljati od Moskve.) Po jugoslovanskem ozemlju postavljajo zahteve tako Bolgarija kot tudi Madžarska (po Vojvodini). Videti je, da je vsa ta umetna stvarina na zelo trhljih nogah.'

K. O.

PROŠT BRANDSTÄTTER

G. urednik! Na novega leta dan je umrl na Koroškem prošt g. Brandstätter. Prosim, objavite nekaj mojih spominov na tega moža:

Rajni je bil deset let prošt v Doberli vasi v Podjunu. Ime je imel nemško, a je bil Slovenec in sicer zaveden Slovenec. Mati se je pred poroko pisala Milonik. Rajni prošt je bil kaplan v Borovljah, Železni kapli in v Pliberku. V zadnjem je bil pozneje župnik in dekan.

Pr eden je prišel za župnika v Pliberk, je bil župnik v Št. Rupertu pri Velikovcu. Doma je bil v Ziljski dolini.

Ko je nadporočnik Malgaj ob koncu 1. svetovne vojne zasedel Pliberk, je bil tam kaplan g. Brandstätter. Sam je pripovedoval tole: "Zvedel sem, da bo Malgaj zasedel Pliberk. Dekan v Pliberku je bil tedaj g. Marinič. Po oče tu je bil ta Slovenec, mati pa mu je bila Italijanka. Doma je bil iz Gorice. Dekanu niso nič povedali, da bo Malgaj zasedel Pliberk.

Ko je Malgaj prišel s svojimi vojaki, so se ustavili na glavnem trgu. Jaz sem gledal samo skozi okno, dekan pa, v katerem je bilo pol živahne italijanske narave, pa je ob Malgajevem prihodu tekel na trg in si ogledoval Malgajevo četo. To so nemčurski Pliberčani dekanu silno zamerali in so ga dolžili, da je on poklical Malgaja. Po izgubljenem plebiscitu so pa dekana g. Mariniča pregnali."

Koroško smo izgubili. Slovenci kot narod smo imeli premalo moči, da bi naša beseda kaj veljala. Lah pa so nam načeloma povsod nasprotovali. Oni so bili proti temu, da bi slovenska Koroška pripadla slovanski državi, Jugoslaviji. Kdor se želi o tem poučiti, naj le bere Trunkove Spomine, ki jih je izdala celjska Mohorjeva družba.

Pliberk je ponemčeno mestece, okolica vsa slovenska. Neka Pliberčanka je v onem času rekla, da je v Pliberku samo osem Nemcev in še ti so bili priseljenci.

I. K.

STARE NORČIJE

G. urednik! Vaš sodelavec v decembrski stev. vprašuje, kako Tito in drugi komunisti imperialistično razlagajo spor med Grki in Turki na Cipru. Zelo enostavno. Tako le: 1. Makarios vodi Ciper po poteh neodvisnosti in nevezanosti. 2. Imperialisti, poosebljeni v NATO, nasprotujejo vsa kršni nevezanosti v svojem območju. 3. Zato je NATO proti ciprski neodvisnosti in skuša dobiti Ciper za svojo bazo. 4. V ta namen igra NATO na dve karti: a) podpira pohlep Grčije po otoku in bi bil vesel, če bi Grčija anektirala Ciper, in b) podpihuje Turke, da zahtevajo razdelitev otoka, a bi bil zadovoljen z veliko turško bazo na Cipru. Na en ali drugi način se imperialisti nadejajo, da bo Ciper postal baza Atlantskega pakta za podvige proti svobodoljubnim in protikolonialističnim arabskim deželam. Kaj pa sovrastvo med grškim in turškim prebivalstvom na otoku? To je umetno zasejano. Zakaj pa je ciprska garda napadla turške vasi v novembru? Pokolj je organiziral Grivas v interesu imperialistov, da bi preprečil pomirjenje na otoku, ki je pod modrim Makariosovim vodstvom že daleč napredovalo. Še kakšno vprašanje? Za vse imamo jasne in enostavne odgovore.

F. P.

JUGOSLOVANSKI DOLG V TUJINI

Leta 1963 je dolg znašal 893 milijonov dolarjev, leta 1965 se je dvignil na 1,613 milijonov dolarjev, za lansko leto (1967) pa ga cenijo še za 100-200 milj. več

LONDON, 6. MARCA 1968.

LETO XXI. ŠTEV. 346.

KONFEDERACIJA

NOBENA TAJNOST NI, saj je petdeset let obstoja Jugoslavije to najbolj dokazalo, da so bili Slovenci od vseh jugoslovanskih narodov najbolj iskreni Jugoslovani. Res, bili so med najmanjšimi, če ne najmanjši sestavni narod, pa je bilo zato naravno, da so po tisočletnem jarmu videli svojo rešitev v skupni državi od Triglava do Balkana. Tega dejstva niso mogli zanikati ostali Jugoslovani, še več, jemali so ga kot nekaj samo po sebi umevnega. Kadarkoli so redki separatisti, ki pa jih ne gre vedno enačiti z avstrijaki, dvignili svoj glas proti skupni državi, so vedno morali utihniti spričo nasprotnega javnega mnenja ali pa so morali spremeniti svojo politiko. To se je najbolj očitno videlo leta 1941., ko je začetni nejugoslovanski program slovenskih komunistov hitro propadel in so ga ti morali obleči v jugoslovansko obleko.

Toda časi so se spremenili in o možnosti konfederacije se danes v Sloveniji razpravlja povsem odprto, tudi v partijskih vrstah. Nimamo potrjila, da bi prevladovali tisti, ki hočejo za vsako ceno ven iz skupnega okvira, saj se zdi, da na splošno prevladuje doma večji realizem, kot ga hočejo prikazati nekateri zunaj.

Poglavitni današnji problem je, kako naj Slovenci razpolagajo z lastnimi sredstvi. Na tem se je mnoga leta lomilo in zgleda tudi zlomilo brezkompromisno in iskreno slovensko jugoslovanstvo. Odgovornost za to, tako v prvi Jugoslaviji, kot pozneje pri emigrantskih vladah in nato v drugi Jugoslaviji, ne nosijo v veliki meri Slovenci. Ker se je o njihovih sredstvih direktno ali indirektno samo voljno odločalo izven Slovenije, in često na teh sredstvih zidalo gradove v oblake ali mesta na pesek, je to moralo roditi svoje posledice. Nekega dne je prekipelo in zdaj Slovenci terjajo svojo naravno pravico, da bodo o svojih sredstvih in tudi o svoji usodi odločali sami.

To je vsa resnica in ves "separatizem" današnjega slovenskega vprašanja. Nekateri ga še vedno, v dobri veri ali celo iskrenem hotenju, ne morejo dojeti, ker očitno ne morejo razumeti razvoja in časa.

Ne bi imelo nobenega smisla, če tega stanja v današnji Sloveniji ne bi priznali in sprejeli. Čisti politični realizem to narekuje, če že ničesar drugega. Vsaj eno desetletje je pri tem razvoju igralo odločujočo vlogo in ni je sile, ki bi mogla dovolj prepričljivo in v kratki dobi obrniti kolo časa. Vtis imamo, da so končno začeli to dojemati celo v Beogradu in da molče opazujejo suverenistična prizadevanja Slovenije (in ostalih). Če je ta zaključek točen, potem s tem vede ali nevede morda rešujejo Jugoslavijo. Dasi je govora o konfederaciji, je čista

konfederativna preusmeritev silno težavna spričo srbskohrvatskega problema. Kar na primer zahteva zase Hrvatska, ne more na primer odrekati Srbiji. Izgovor, da se to ne tiče Slovencev, je prazen. Mi mejimo na Italijo, Nemce in Ogre - katere v obupnem položaju sosednja Hrvatska lahko kliče na pomoč. Potem pri demo z dežja pod kap.

Ta položaj je tem bolj kritičen, če zahtevamo razbitje Jugoslavije. Zato se nam ne zdi posebno važno, kako bodo pravniki določili naziv medsebojnim odnosom. Odločilno je namreč le to, da lahko o sebi in o svojih sredstvih odločamo sami - in nihče drugi. Da se samo po svobodnem premisleku in sklepu odločimo, v kolikšni meri smo voljni sodelovati z drugimi.

To nazadnje ni samo slovenski fenomen. Na svetovnem odru imate danes več sličnih primerov, kjer doslej iz centrale upravljane manjše enote stremijo za uveljavitev in samoupravo. Primer tega je Kanada. Pa tudi britanski centralizem se razvija v tej smeri in je samo vprašanje časa, kdaj bodo Škoti in Waleščani dobili polno samoupravo. Pri tem ni odločilno vprašanje, ali naj Združeno kraljestvo postane federacija ali personalna unija. Odločujoče je le, da bodo o škotskih zadevah odločali v Edinburghu in ne v Londonu.

Preneseno vzeto pa je to prav tisto, kar hočemo Slovenci. Kdor tega osnovnega vprašanja še ne vidi, pa se v frazah ali s sklicevanjem na zgodovino stolet nazaj protivi temu, samo komplicira problem. In obenem potencira nevarnost, da zmerni ljudje izgubijo oporo in kontrolo nad množicami v korist skrajnežev. To je v politiki tako pogost in končno razvojno logičen pojav, da bi ga nazadnje slovenski politikusi že morali poznati in z njim računati. S svojo skrajnostjo ali brezkompromisnostjo v pogledu "jugoslovanske" rešitve slovenskega vprašanja - in ker v tem nikdar niso dovolj jasni, so zato redno predmet sumov in nezaupanja, - nehote največ škodijo jugoslovanstvu. Spomnimo se, da je super-Jugoslovan (vsaj po besedah) kralj Aleksander s svojim oktroiranim jugoslovanstvom pripeljal državo na rob propada in pripravil pot federaciji.

Če so iskreno misleči Slovenci pred sto ali petdesetimi leti jugoslovanstvo sprejemali kot nekak širši narodnostni okvir slovenskega nacionalizma, soga pozneje pretvorili v državni okvir in zdaj končno v pogodbeni meddržavni okvir - ki zaenkrat še ni istoveten z mednarodnim. Kdor jim tega meddržavnega - ali če hočete konfederativnega - ne bo voljan priznati ali mu bo celo nasprotoval, je po vseh zakonih zgodovinske nuje na najboljši poti, da ga pretvori v mednarodnega - s posledicami, ki jih je težko ali pa lahko predvidevati, kakor že potem gledate na vprašanje. Iz zgodovine vemo, da so ljudske enote v obupu sposobne storiti tudi samomorilno dejanje. In tega se je v našem primeru tudi bati - zato naj zares trezno premislijo tisti, ki se ne morejo sprijazniti s sedanjo stopnjo slovenskega narodnega razvoja.

PAMETNO DEJANJE

Pred mesecem sta Zahodna Nemčija in Jugoslavija po dolgem času spet postavili diplomatske odnose. Jugoslovanski časopisi so ob tej priliki peli manj hvale načelni jugoslovanski politiki, kot bi pričakovali, če se spomnimo na vihar je ogorčenja, ki so prevevali taiste časopise, ko je pred leti Zahodna Nemčija prekinila odnose, ker je Jugoslavija priznala Vzhodno Nemčijo. Vsa ta dolga leta je nemško dejanje služilo za vzgled zunanjepolitične nesramnosti, obolosti in

nestrpnosti ter neznosnega poskusa vmešavanja v politiko neodvisne države. Ko so Nemci končno le priznali, da nimajo prav, bi pričakovali slavonspeve zahodno-nemškemu realizmu in splošnemu poboljšanju; če ne slavonspevov pa vsaj rahlo potrepljanje po rami, češ, saj navsezadnje niso tako pokvarjeni.

Tega kajpak nismo doživeli, kajti načela jugoslovanskih časopisov so kot mačka, katero lahko gladiš le v eno smer. Če bi jih hotel logično uporabiti v drugo smer, se komunistom naježi dlaka in pokažejo kremplje. Poleg tega navezava diplomatskih odnošajev z deželo, v kateri po komunističnih pravljičah postopajo nacisti s kopiti na nogah in rogovi na glavi, povzroča nekoliko zadrege, ker je Jugoslavija za ZSSR in Romunijo šele tretja socialistična država, ki je deležna te dvomljive časti. Toda naj bodo nacisti v Zahodni Nemčiji še taki, dežela se je sijajno obnesla kot zatočišče za jugoslovanske delavce, ki doma ne bi našli dela, kakor tudi za komercialiste, ki hodijo v München sklepat kupčije in se zabavat.

Obnova diplomatskih odnošajev je torej dobra stvar, ker bo poenostavila tako kupčije kot zaposlovanje in se morda lahko nadejamo, da bo nemški konzulat v Zagrebu pospešil svoje delovanje, tako da Slovencem ne bo treba v dolgih vrstah čakati na vize, kot se je v preteklosti večkrat dogajalo. S čisto praktičnega stališča je torej vzpostavitev vredno pozdraviti. Bilo bi popolnoma nesmiselno, če bi jo obžalovali kot priznanje komunističnega režima. Tega režima ni mogoče za nikati, pa če si kakšni ustaši še tako zatiskajo oči in še vedno živijo v časih Nezavisne slabega in nesrečnega spomina.

Ko so pogajanja januarja uspela, so visoke osebnosti od zunanjega ministra Nikezića navzdol povedale nekaj lepih načelnih besed o tem, da se Jugoslavija zavzema za normalne odnošaje z vsemi državami, ne glede na njihovo politiko in na notranjo ureditev. To naj bi bil cilj nevezane in miroljubne jugoslovanske politike. Lepe besede; toda Nikezića in njegove je na žalost lahko postaviti na laž. Spomniti se je treba le na diplomatske odnošaje z Izraelom, katere je Jugoslavija enostransko in samovoljno (besede so iste, kot so jih uporabljali jugoslovanski časopisi za Zahodno Nemčijo) pretrgala lanskega junija, da bi se prikupila Arabcem in Rusom. Kakšen smisel imajo nenormalni odnošaji z Izraelom? Če posnemamo jugoslovanske časopise, jih moramo označiti za vzgled zunanjepolitične nesramnosti, oholosti in nestrpnosti in tako dalje. Če pomislimo malo globlje, preprečujejo Jugoslaviji, da bi pomirjevalno vplivala na eno od spornih strank. Poleg tega škodujejo zunanji trgovini; po pretrganju odnošajev so v ljubljanskih trgovinah hiteli trgati listke "Made in Israel" s konzerv.

Ali ne bi bil že čas, da Jugoslavija preneha s temi nenormalnimi odnošaji? Ali ne bi bilo dobro, da bi po zgledu Zahodne Nemčije požrla nekaj besed in storila pametno dejanje?

NESPAMETNO DEJANJE

Sper je počilo v jugoslovanskem poslanilstvu, tokrat v Parizu. Kaj so storilci s tem dosegli? Ubili so mladega Makedonca, ki je prišel v Francijo s trebuhom za kruhom. Spomnili so nas na medvojna grozodejstva, pobijanja, pokolje, prerezane vratove in iztaknjene oči. Pokazali so, da se nekateri tudi na demokratičnem zapadu niso prav nič naučili in da je zanje politika enaka nasilju. Škodili so demokratičnim emigrantom, ker so vrgli slabo luč na vse pro tikomunistične Jugoslovane. Prav nič niso koristili ne svobodi ne demokraciji. Vsi emigranti, ki pošteno mislijo in žele svobodo namesto nasilja, jih morajo obsojati.

UREDNIŠTVO

Oseбно delo s privatnimi sredstvi

Od gospodarskega sodelavca

"Zadnje čase veliko govorimo o osebnem delu z zasebnimi sredstvi. Zdi se, da smo že obračunali z večino sektaških in socialistično romantičnih pogledov. Ne giblujemo se več v idealističnem ozračju tega vprašanja, vendar se nismo dovolj posegli v njegovo konkretno ekonomsko bistvo. Zasebno delo bo treba vključiti v našo ekonomiko, zavedajoč se, da na ta način večamo našo skupno akumulacijo. Resno se moramo lotiti vprašanja, kako izkoristiti ta nemajhen potencial. Dosedanje izkušnje socialističnega gospodarstva v svetu namreč prikazujejo, da se v socializmu ne splača nacionalizirati vseh proizvodnih procesov."

Tole je napisal v februarški 'Teoriji in praksi' predsednik Izvršnega sveta Socialistične republike Slovenije, Stane Kavčič. Sklepati bi bilo, da se torej KPS odpoveduje tradicionalnemu načelu odprave zasebne lastnine na proizvodjalnih sredstvih. V drugih republikah je menda med komunisti v tem pogledu še dosti dvomov. Na to vsaj kažejo "Teze o osebnem delu z zasebnimi sredstvi za delo", ki jih je oktobra sprejelo predsedstvo zvezne konference Socialistične zveze del. ljudstva Jugoslavije.

Te teze so zelo učeno razpravljale o "dogmatskih nazorih" in "anarholiberalističnih glediščih" in politične rešitve tako zaklavzulirale, da je kaj malo verjetno, da bi se na njih osnovi "osebno delo z zasebnimi sredstvi" lahko razmahnilo, potrebo za kar tudi Teze priznavajo. Teze namreč predlagajo, naj bi tudi v zasebnih podjetjih uvedli delavsko samoupravljanje, kar bi seveda pomenilo konec zasebne pobude, kar je pri zasebnih podjetjih najvažnejše. Menda si mnogi v Jugoslaviji o tem ne delajo nobenih utvar. 'Ekonomska politika' od 8. januarja 1968. je pribila, da bi pomenilo obremenjevanje zasebnih podjetij s samoupravljanjem, da se odpovedujemo prednostim teh podjetij - posebno njihovi prilagodljivosti in iznajdljivosti - in da bi bilo v tem primeru zatorej povsem vseeno, če se sploh ne trudimo z njihovim ustanavljanjem.

Gre namreč za to, da, kakor pravi Kavčič, "struktura proizvodjalnih sil v naši republici (in seveda še bolj drugod) ni zadovoljiva", ker je bila "preveč grajena od vrha navzdol". Treba jo je torej prepustiti onim spodaj, pri čemer končno pridemo do posameznikov, do zasebne pobude. Z eno besedo: če Jugoslovani hočejo, da se bo ponudba, torej proizvodnja, prilagodila povpraševanju - porabi, bodo morali dovoliti, da v vse luknje, ki jih v veliki meri pušča "družbena" pobuda vskočijo posamezniki. Kako pereče je to vprašanje, je najbolje videti iz podatkov o naraščanju zaloga blaga, ki ga ni mogoče prodati. Po nekaterih podatkih znašajo zaloge potrošnega blaga sedemmesečno porabo, po drugih vse zaloge enajstmesečni narodni dohodek, kar je vse nekajkrat več kot normalna višina.

Vse kaže, da za ljudstvo ne bi bilo privatne podjetnosti prav nič težko sprejeti. Novoletna številka 'Vjesnika u srijedu' objavlja rezultate ankete o reformi. Med drugim so postavili vprašanje: "Ali menite, da bi bila uvedba privatnih trgovin, koristna za našo družbo?" Na to je pritrdilno odgovorilo v celotni Jugoslaviji 52% anketirancev, 27 odstotkov je odgovorilo negativno, 21% je izjavilo, da ne ve. V Sloveniji je bilo 73% za, 14% proti; v večini ostalih republik okoli 53% za in 28% proti, le v Makedoniji samo 45% za in 23% proti, medtem ko ostali ni-

so vedeli, kaj naj bi rekli. Razvoj (kolikor ne upoštevamo Kosmeta, kjer je bilo 32% za, 33% proti in 35% brez mnenja,) torej ne zavira javno mnenje, ampak nekateri komunistični reakcionarji v raznih vladah in parlamentih, ki se krčevito oprijemajo svojih predsodkov. Rezultati ankete so presenetljivi, če pomislimo, da se je dvajset let na ljudi zlivala propaganda proti zasebni lastnini. Očitno so izkušnje močnejše kot "nauki".

PARTIJA ZMOT

Pomisli je tudi treba, da so predsodki proti zasebni trgovini običajno močnejši kot pa proti zasebni proizvodnji, posebno obrtniški. Zategadelj je vse obzore vredno, da komunistični zakonodajalci ne morejo in ne morejo sprejeti zakona o omejitvah zaposlovanja v privatnih podjetjih, posebno spričo rastoče nezaposlenosti. Tudi je neverjetno, da se morajo še naprej loviti z izrazi kot "osebno delo z zasebnimi sredstvi za delo", medtem ko je jasno, da bi vsaj moralo iti, če zaradi doktrinarnih predsodkov še v resnici ne gre, za zasebno podjetnost, če naj stvari krenejo naprej.

Popolnoma jasno je, da ima vse to politične posledice: predvsem je že misel na privatno podjetnost priznanje še ene komunistične zmote, ki spada v isto vrsto kot odpoved prioritetni graditvi težke industrije (Kavčič: "Dolgo smo bili prepričani, da so železarne conditio sine qua non našega gospodarstva in infrastrukture, spoznavamo pa, da to najbrž ne bo res.") in planov zgrajenih na zavesti (Kavčič: "...naše planiranje je bilo /vštevši sedanji srednjeročni plan/ vse preveč pod vplivom subjektivnega odločanja in vmešavanja.") Zakaj zahteva partija z ideologijo, zgrajeno na samih zmotah, zase privilegije in monopol oblasti (ali "poučevanja"), je seveda normalnemu človeku nerazumljivo.

Nerazumljivo je pa tudi, kako morejo ljudje, ki so se dvajset let neprestano motili, misliti, da bo sedaj kdo zaupal njihovim sposobnostim. Ne samo to: da bo kdo zaupal njihovim besedam je prav tako malo verjetno, ker ni še tako dolgo, kar so po Leninovih navodilih uporabljali varanje kot orožje iz arzenala marksizma - leninizma. Na negotovosti in nezaupanju pa uspešnega gospodarstva ni mogoče zgraditi.

LJUBO SIRC

PISMO V MARIBOR

Mariborski VEČER je 21. februarja objavil pod naslovom 'Zločin v Parizu' članek, na katerega je g. Vinko Levstik, hotelir v Rimu, poslal uredništvu VEČERA pismo s prošnjo za objavo. V njem je izjavil, da se VEČEROVEMU protestu pridružuje tudi on in da energično obsoja pariško dejanje in da je tako delal tudi v preteklosti.

"Pričakoval pa bi od vas rojakov v domovini, da se bolj določeno izražate, kdo je ta 'jugoslovanska emigracija' v tujini. Če obstoji Jugoslavija doma, v tujini ne. V tujini je slovenska emigracija, med katero je še nekaj bivših domobrancev, ki so preživeli kataklizmo 12.000. Ne ti ne slovenska emigracija nima ničesar skupnega s hrvatskimi ustaši in ne s srbskimi četniki. Plastične bombe in atentati so bili več ali manj doslej izvršeni od ustašev ali srbskih četnikov. Naj doma vedo, da slovenska emigracija nima nič skupnega s temi hudodelskimi dejanji in jih obsoja."

"Slovenske rojake v domovini tudi zagotavljam ob tej priliki, da ni v Nemčiji nobenih domobranskih organizacij in ne drugod po svetu, ki bi imele kake diverzantske namene, kakor včasih piše naše časopisje v domovini. To so zgolj socialne organizacije, ki skrbijo za vojne invalide, ki živijo brez vsakih sredstev v svetu."

"Pričakoval bi, da bi nas vsaj rojaki v domovini ločili od zločinske delavnosti ustašev in sličnih. Slovenska emigracija koraka naprej z duhom časa in z evolucijo v domovini. O tem se je prepričal tudi g. Albrecht Roman, član CK ZKJ, ki je bil gost v mojem hotelu, ko je izjavil: 'Vidim, da mi ne poznamo emigracije, emigracija pa nas ne in bo treba v bodoče čim več storiti, da se spoznamo...'"

DOBERDOB POMILOŠČEN?

Od našega tehničnega dopisnika

Slovensko časopisje je zadnje mesece obširneje poročalo o prizadevanjih, da bi Doberdob na slov. Krasu dobil jedrski pospeševalec (proton sinhrotron) - glej tudi KT 343.

Sredi januarja sem bral v londonskem 'Observerju' daljši članek o "največjem stroju na svetu". Videl sem, da gre dejansko za protosinhrotron. John Davy, Observerjev znanstveni dopisnik, se je bal, da bi britanski kabinet pri svoji varčevalni politiki, ki naj sledi devaluaciji funta, utegnil zmanjšati ali celo ukiniti postavko v proračunu, po kateri naj bi bila Britanija voljna prispevati občutno vsoto za izgradnjo tega sinhrotrona. Ta bojazen se doslej ni uresničila in je spričo Wilsonovega predloga o tehnološkem sodelovanju evropskih držav malo verjetno, da bi vlada sploh mislila na kaj takega. John Davy namreč pravilno ocenjuje velikanski pomen tega velestroja, ker se namreč tudi Združene države Amerike bavijo s podobnim načrtom. Ako Evropa ne uresniči ta načrt in potem z njim ne koraka vzporedno z Ameriko, potem je gotovo, da po desetih ali petnajstih letih višje atomske fizike v Evropi več ne bo. Tega pa se britanska vlada dobro za veda in je zato nedavno objavila, ob sodelovanju glavnih znanstvenih ustanov, podrobno oceno te velezamisli. Spričo izredno visokega stroška - £150 milijonov, ki utegnejo tekom gradnje narasti na £200 milijonov - ima Velika Britanija precej močno besedo, saj bi nanjo odpadlo okoli £35 milijonov, porazdeljenih na dobo desetih let. Finančno vprašanje pa je pri vsej zamisli osrednji problem. Načrt podpira tudi Francija, a Nemčija se zanj še ni odločila, enako koleba Italija. Vzrok je v glavnem finančne narave, čeprav so nekateri znanstveniki skeptični, če sploh kaže misliti na tako ustanovo.

Premer tega velestroja naj bi bil skoro dva kilometra in pol in bi bil desetkrat močnejši kot sličen stroj CERN pri Ženevi. Stroj bi imel preko 800 magnetov v skupni teži preko 20 milijonov kg. Konstrukcija mora biti silno natančna: gre za desetinke mm in stroj mora biti na absolutno stabilnem področju. Posebni strokovnjaki so si že ogledali več krajev, ki prihajajo v poštev za ta stroj, med njimi tudi kraj Mundford v Norfolku v vzhodni Angliji.

Ta kraj je predložila britanska vlada in obstoja dokajšnja verjetnost zaradi britanskega predvidenega deleža pri financiranju tega projekta, da bo proton sinhrotron nameščen v Angliji. Sam kraj Mundford se nahaja v poljedelskem področju vzhodne Anglije in je kakih 50 km oddaljen od univerzitetnega mesta Cambridgea, kar bi bilo tudi ugodno za številne znanstvenike.

Ko sem se osebno pozanimal o tem projektu pri Johnu Davyju, mi je ta izjavil, da naj bi britanska vlada razpravljala o tem načrtu tekom meseca marca, dokončno lokacijo pa bodo določili šele, ko se bodo prizadete države nedvoumno izjavile za sodelovanje. Prvi pogoj za to pa je, po besedah g. Davyja, absolutna stabilnost geološke strukture tal in pa da bo kraj lahko dostopen znanstvenikom iz domala cele Evrope, ki naj bi tam delovali.

Kolektivne krivde ni!

V drugi polovici septembra lani sem prejel preko urednika Klice Triglava dopis g. Anatola Fabjančiča pod naslovom "Kaj mi g. Polkovnik A. Glušič ni povedal". Ker razumem, je bil dopis namenjen za argentinski "Tabor", a ga uredništvo ni hotelo objaviti, češ da se ne misli pečati z mojim "izbruhom" v Dachauskem epilogu (KT 337), zato je dopis poslalo Klicu Triglava. Njegov urednik je vprašal g. Fabjančiča za pristanek, da se pismo objavi. Takega pristanka ni dobil, a dobil je pristanek, da se pismo pošlje meni. O dva meseca pa je Klic Triglava objavil novo pismo g. Fabjančiča, ki zadeva mene osebno in moj Dachauski epilog.

Ker originalnega pisma g. Fabjančiča ne smem objaviti, a je objavljeno ob obrsko pismo v Klicu Triglava dejansko le strajfano in nekoliko preskrbljeno prvotno pismo, se mi zdi fair, da iz njega navajam vsaj tri vprašanja in nanja poskusim odgovoriti. Upam, da se bo urednik Klice Triglava strinjal s tem in ne dvomim, da bo radevolje objavil kakršenkoli odgovor na spodnja moja izvajanja.

"KAJ MI G. POLKOVNIK A. GLUŠIČ NI PAVEDAL"

Gospoda Fabjančiča sem spoznal v Italiji pozimi 1946 v gradu njegovega ujca, pokojnega ing. Milana Lenarčiča, s katerim me je vezalo prijateljstvo s Pohorja. Na Pohorja sem se 1937. nahajal po službenih opravkih in sem večkrat bil inženirjev gost v njegovem Josipdolu. Ker od srečanja v Italiji o g. Fabjančiču nisem nikdar več slišal, me je njegov dopis prav prijetno iznenadil. Nisem namreč pričakoval, da ga bo moj "Dachauski epilog", v katerem je, kakor sam pravi, čital toliko resničnih in krutih obtožb, opogumil, da prvič javno spregovori in to še kot "predstavnik mlade generacije"... Zlasti sem bil iznenaden pri pomisli, da vsa polemika o medvojnih in povojnih dogodkih, nakopičena z obtožbami, imeni in raznimi krilatnicami, ki je bila dosedaj objavljena v argentinskem slovenskem emigrantskem tisku, g. Fabjančiča ni prav nič ganila in je moral počakati na moj skromen, zgoščen, nekoliko alegoričen prikaz medvojnih dogajanj na slovenski zemlji, v katerem ni imenovan niti en sam Slovenec. Res je, da sem prejel kar lepo število priznalnih pisem, "ker se je enkrat vendar našel nekdo, ki se upa povedati resnico". Nisem se prevzel in rad priznam, da je v naši emigrantski sredini zelo težko pisati resnico in ostati - popularen, kajti resnica ni zaželjena zlasti pri oni ogromni večini, ki se sicer zaveda, da njeni odnosi do okupatorjev niso bili v skladu z na rodniimi interesi in tudi ne z jugoslovanskimi zakoni, pa tega nikakor priznati noče. Ker prizadeti navadno reagirajo z ogorčenjem - in v jezi so argumenti šibki - zato v "Epilogu" nisem nikogar imenoval... Med pisma, ki mi izražajo priznanje, bom vsekakor hvaležno uvrstil tudi dopis g. Fabjančiča, če že ne glede vsebine same, pa vsaj zaradi dojma, ki ga je na predstavnika slovenske mladine napravil moj "Dachauski epilog".

Glede tega, kaj g. Fabjančiču nisem povedal, in v zvezi s tem stavljenimi vprašanji, bi skromno pripomnil, da je g. Fabjančič morda prezrl moj analitičen spis "Ob dvajsetletnici", ki je bil objavljen v Klicu Triglava št. 292, 293 in 294 - september, oktober in november 1963. Drznil bi se opozoriti gospoda, da prečita del mojih spominov, če mu to ne preseda, ki so pod naslovom "Dražinim tragom" izšli v "Glasniku Srpskog Istorisko-Kulturnog Društva Nje-goš", zvezek 17, str. 139-161, junij 1966. Istotam izide tudi nadaljevanje in sicer sledi poglavje, v katerem je opisana doba od mojega prihoda v Slovenijo do aretacije in odhoda v Gonars (30. avgusta 1941 - 19. februarja 1942). Na to bodo sledila poglavja: Gonars - Chiesanuova (19. februar 1942 - 24. april 1943). Osvobodilni boj - revolucija, legala in ilegalna v dobi od Velike noči 1943. do italijanske okupacije (24. april - 9. september 1943). Nemška okupacija Ljubljanske pokrajine in Slovenskega Primorja do Vidovega dne 1944. (9. september 1943 - 28. junij 1944). V krempljih Gestapa (28. junij - 12. september 1944). Dachau-Neuengamme-Georgsheim, Northfriesland - Dachau (12. september 1944 - 30. junij 1945). Svoboda brez domovine (30. junij 1945 - 1. januar 1946). Nekako to bo obsegal prvi del knjige mojih spominov, ki izide po naslovom "Desetletje viharjev". Pišem vse tako, kakor sem dogodke sam doživljal. Če se zaradi celote tu in tam poslužim virov, jih tudi takoj v samem tekstu navajam. V mojih spomnih bosta obdelani obe strani medalje, revolucija in kontrarevolucija, brez simpatij in antipatij. Moji spomini ne bodo podobni ne "Belogardizmu" in tudi ne "Črnim bukvam", še manj pa kakšni doktorski disertaciji na kateri izmed svetovno-nazorsko pobarvanih univerz z naprej postavljeno temo in tisočem onih drobno tiskanih virov in citatov iz kon teksta, ki naj bi temo podkrepili in študiji dali visoko znanstven značaj ter deset tisoči namerno prezrelih virov, ki govore nasprotno... Pri mojem pisanju me ne bodo prav nič ovirali protesti onih, ki so izkoristili sovražnikovo okupacijo, da zverinsko pobijejo svoje politične nasprotnike in izvedejo revolucijo, rafinirano služeč se pri tem tajnih zvez baš s samim okupatorjem. Istotako se ne bom oziral na proteste onih političnih nedorastnikov, ki so se s trakovi avstrijskih medalj, železnim križcem in hitlerjanskim pozdravom prsili na raznih, ne le nepotrebnih, pač pa za svo bodo našega naroda usodnih pajacijadah, kar je razvidno iz stotine fotografij, ki so mi na razpolago.

Prepričan sem, da bo g. Fabjančič iz knjige mojih spominov, ki je v pripravi, zvedel prav vse in še mnogo več kot pa mi je zastavil v svojih treh vprašanjih. Ugotovil bo lahko, da čeprav nisem marksist, se samokritike ne bojim, kakor se nisem bal prevzema odgovornosti, ki so bile zvezane s funkcijami zaupanih mi službenih mest v organizacijski strukturi J. V. v D. (Jugoslovanske vojske v domovini). S sovrstniki njegove generacije doma in v emigraciji bo lahko uvidel, da nimam prav nobenih političnih ambicij, ki bi mi pri pisanju mojih spominov narekovale kakršnokoli za držanost v tej ali oni smeri. Sem samorastnik, ki ni bil rojen ne za mežnarja in tudi ne za mevžo, zato zame niso "svi Srbi dobri, koji su za kralja" in tudi ne vsi Slovenci "tapravi", ki so za tega ali onega. Dosleden temu stališču kot sem bil v spisu "Dachau pred dvajsetimi leti", ki bo nekoliko razširjen in dopolnjen izšel kot del moje knjige, bom tudi v bodoče rekel popu - pop in dejal bobu - bob... Ker zbrano gradivo za knjigo, ki bo z ozirom na tehnične možnosti in emigracijske prilike morda prej izšla v srbskohrvatskem in angleškem jeziku kot pa v slovenskem, se ni obdelano, bom na vprašanja g. Fabjančiča na kratko odgovoril.

KATAKLIZMA - UPRAVIČEN RAZLOG?

1. Zakaj aktivni oficirji niso aktivnejše posegli v vodstvo Vaških straž?

Vojaške akademije vzgajajo oficirski naraščaj, da bi ta v duhu temeljnih državnih zakonov - ustave itd. služil in teresom celokupnega naroda in države v okviru državne in vsenarodne vojske. Samo na takih temeljih lahko obstane državna vojska, in z njo tudi država, ki je zasnovana na kolikor toliko demokratičnem sistemu (popolnega ni nikjer!) z več strankami. Torej, oficir po svoji elementarni vzgoji ni pripravljen na to, da preskoči v razne Hlinkine garde - strankarske tkzv. vojaške formacije, kot so to bile Vaške straže (ustanovila jih je Slovenska legija), zlasti še, če se te vdinjajo okupatorju. Vse, kar sem do sedaj napisal glede vojaške prisega, spada v ta odstavek. Samo na takih temeljih je bilo in bo mogoče graditi zdravo državno vojsko. Ali naj oficir v bodoče, ko bo pri moralnem pouku obravnaval vprašanje zvestobe in prisega, doživi, da ga bo vojak vprašal za pojasnilo, kako se je moglo zgoditi, da so se nekateri visoki oficirji, morda celo predavatelj sam, za časa italijanske in nemške okupacije vdinjali okupatorju in s tem prelomili prisego? Kaj naj odgovori na tako utemeljeno vprašanje?! - Da je pač bila kataklizma?! Ali v bodoči vojni ni pričakovati še neprimerno večje in hujše kataklizme?

Vzgojna heterogenost jugoslovanskega oficirskega zbora, kot posledica državne sestavljenosti in prekratke dobe skupnega razvoja je dala najmočnejši doprinos k tako hitremu razsulu jugoslovanskih oboroženih sil. V potrdilo tega bi lahko navedel stotine primerov iz predvojne in medvojne dobe. Vendar moram poudariti v čast jugoslovanskih oficirjev - Slovencev, da so v veliki večini vzdržali pred močnim pritiskom partijskih taborov, revolucionarnega (KPS) in kontrarevolucionarnega (SLS), vse do italijanske kapitulacije. - V taborišču Gonars sta po umoru bana dr. Narlačena (13. oktobra 1942.) prišla k meni dva rezervna oficirja in politika iz katoliškega tabora, drugače moja dobra prijatelja, in zahtevala, da kot komandant taboriščne organizacije J. V. v D. pregovorim oficirje, naj se javijo za skupno borbo z italijansko vojsko proti partizanom. Način odhoda in prijave naj bi z italijanskimi oblastmi uredil naš stareši na in predstavnik pri italijanskem taboriščnem poveljstvu kapetan bojnega broda Anton Klinar. Zahtevo sem odločno odbil, češ da med nami in Italijani ne more biti nobenega vojaškega sodelovanja. Mi do konca vojne ostanemo sovražniki! Posetil sem takoj kapetana b. b. Klinarja in mu pojasnil zahtevo politikov, katerim se je pridružilo šest aktivnih oficirjev, ožjih prijateljev Rupnikovih sinov. Kapetan b. b. Klinar je bil odločno na moji strani in odbil vsak toza devni razgovor z italijanskimi vojaškimi oblastmi. Po povratku v Ljubljano 24. aprila 1943. sem zbranim oficirjem na vrtu kavarne "Zvezda", v kateri smo se morali javiti komandantu italijanskega armadnega zbora generalu Gambari, sporočil ukaz takratnega komandanta Slovenije J. V. v D., da nobeden ne sme stopiti v Vaške straže. Pred zgodovino in pred za to pristojnimi vojaškimi sodišči bodoče demokratične Jugoslavije prevzemam vsako odgovornost za ti dejanja. V resnici tudi prisotnost "jugoslovanskih" oficirjev v Vaških stražah ni bila zaželjena, kar potrjuje tudi dr. Tine Debeljak na strani 106-107 Zbornika 1967. SLS je z Vaškimi stražami komandirala po svojih kanalih, zato so povečala komandanta Slovenije in v sporazumu s Slovensko zavezo postavljenih inspektorjev za Dolenjsko (Debeljak) in No tranjsko (Vošnar) bila vselej ignorirana. (Vidi: Knjiga o Draži, 1. del, str. 317-332). Nezaželjenost oficirjev v Vaških stražah in pijanost od "ablasti in komande" kaplanov, akademikov in kmečkih fantov brez potrebne vojaške izobrazbe pa najzornejše prikazuje dogodek na Turjaškem gradu, kakor mi ga je v planinski koči ob koroško-salzburški meji leta 1947. povedal pokojni msgr. Matija Škerbec. Takrat, ko je na Turjaku vaškim stražarjem že rekla voda v grlo, tudi taka avtoriteta, kot je to bil na svojo vojaško vzgojo ponosni msgr. Škerbec (dekan z ostrogami - končal je avstrijsko šolo za konjeniške rezervne oficirje), ni mogel prepričati "komandantov", da opuste "alkazarske snove" in sprejmejo za poveljnika podpolkovnika Josipa Dežmana, ki je bil pač sposoben in hraber komandant ter zaveden Slovenec. Msgr. Škerbcu so odgovorili, da "solunskih oficirjev na marajo..."

Kakor oficirji niso šli v Vaške straže, tako tudi niso šli k partizanom. V Gonarsu in Chiesanuovi je organizacija OF štela 60 oficirjev, med njimi je bilo 42 mornarjev. Od njih se jih je komaj deset pridružilo partizanom. Ostale,

ki so bili v Ljubljani, je kasneje politična policija zaprla in jih poslala v Dachau, ker niso hoteli vstopiti v domobranstvo.

Glede pripombe o komandantu Slovenije, ki je "poleti 1942. letoval z Jovanko na beneškem Lidu in tam tudi zadrževal denar mojega ujca Lenarčiča, ki ga je dal za organizacijo J. V. v D.", bi se upal reči, da ta precej nerodno zveni med vprašanji, ki jih g. Fabjančič postavlja meni, ko on in vsakdo dobro ve, da sem takrat stradal v italijanskem koncentracijskem taborišču Gonars.

KOMU NAJ BI LAHI IZROČILI OROŽJE?

2. Zakaj je zavezniški glavni stan 8.9.1943. dal nalog italijanski kapitulirajoči armadi, da izroči orožje partizanom in ne predstavnikom J. V. v D.?

To vprašanje bi g. Fabjančič prav za prav moral nasloviti takratnim zavezniškim vladam, ne pa meni. Nedavno je angleška vlada sklenila skrajšati čas, v katerem se bodo tajni dokumenti iz medvojne dobe lahko izročili javnosti, na trideset let. Torej, treba bo potrpeti do 1975! - Kakor je meni znano, so v Črni gori, Sandžaku in v nekaterih krajih Bosne in Hercegovine, ki so bili pod oblastjo J. V. v D., italijanske enote izročile orožje edinicam Jugoslovanske vojske v domovini. Tako je komandant italijanske divizije "Venezia" v Beranah v prisotnosti angleškega polkovnika S. W. Bailey-a kapituliral in izročil svojo pištolo Mihailovičevemu delegatu za Črno goro. - Zakaj ni bilo tako v Sloveniji in J. V. v D. ni zasedla Novega mesta? Obširen odgovor na to vprašanje g. Fabjančič lahko najde v "Belogardizmu". Zgoščenejši pa je na straneh 327-320 že omenjene "Knjige o Draži" I. del. Ker mnogi, ki jih to vprašanje utegne zanimati, nimajo omenjenih knjig, iz "Knjige o Draži" posnemam sledeče podatke:

Pod vtisom Mussolinijevega padca se je 26. julija 1943. sestala Slovenska Zaveza. Plenarni seji so prisostvovali: Marko Kranjc, Miloš Stare, prof. Jakob Šolar, ing. Janko Mačkovšek, dr. Celestin Jelenc, dr. Krsto Kazafura, dr. Krištof, Andrej Uršič, dr. Otmar Pirkmajer, Ivan Avsenek, polkovnik Vladimir Vauhnik, polkovnik Ivan Prezelj, kapetan b. b. Anton Klinar in podpolkovnik Ernest Peterlin in kot delegat Slovenske legije dr. Albin Šmajd. Na predlog majorja Karla Novaka, takratnega komandanta Slovenije J. V. v D. je bilo odločeno, da polovico moštva Vaških straž (pet tisoč) na revolucionaren način pretrga zvezo z Italijani in takoj odide v odrede J. V. v D. Ostali ostanejo na svojih mestih in le v primeru reakcije Italijanov ali nemške intervencije odidejo v gozd. Avsenek je predlagal, da odide le četrtina (2500). Peterlin, ki je bil komandant Vaških straž, je zahteval, da ostanek VS še v naprej ostane pod njegovim poveljstvom. Novak je na ta pogoj pristal. Kapetan b. b. Klinar je sprejel naročilo, da bo obvestil komandanta 11. arnadnega zbora, generala Gambaro: "Da se je Slovenska zaveza odločila prevzeti narodne interese v svoje roke in bo v bodoče izdajala direktive slovenskemu narodu ne ozirajoč se na prisotnost italijanskih trup." Klinar v toku dneva seveda ni našel Gambare. (Pripomnil bi k tej nalogi sledeče: Če so člani Slovenske zaveze hoteli na tak prepotenten način govoriti s komandantom italijanskih trup v Ljubljanski pokrajini, potem so morali biti nekje v "svobodnih slovenskih planinah" in ne v Ljubljani. Kapetan b. b. Klinar, ki se je pred tremi meseci z nami vrnil iz italijanskega koncentracijskega taborišča, je bil pretrezen človek, da bi našel generala Gambaro in mu sporočil tako bedastočo. Gospodje politiki so vedno hoteli prevzemati vse v "svoje roke", če bi kdo drugi hodil po kostanj v Žerjavico. . .) Seja se je ponovila še istega dne zvečer in Miloš Stare je v imenu SLS negiral definitivni značaj zjutrajšnjih zaključkov. Ing. Janko Mačkovšek je prečital zapisnik dopoldanske seje in ugotovil, da so bili zaključki definitivni. Stare je zahteval, da Novak prizna vojni svet kot organ Slovenske zaveze. Da bodo pod svetom: organizacija vojske, legije, komanda Ljubljane in Vaške straže; Novaku pa ostanejo le četniški odredi, v katere bo takoj odšlo 25% moštva VS (2500 mož). Na vse to je Novak pristal pod pogojem, da general Mihailović odobri tako rešitev, samo da bi dobil 2500 mož na teren ter je podpisal tekst o formiranju vojnega sveta. Peterlinu je dal podatke o odredih, kamor naj pošlje moštvo Vaških straž, in odšel v okolico Novega mesta, da tam pričaka borce. Medtem, kakor že nekajkrat prej, je SLS s Slovensko legijo na tajni seji odločila, da Vaške straže ostanejo na svojih mestih. Novak je v Novem mestu namesto vojakov pričakal Peterlinov ukaz Vaškim stražam, da so Vaške straže postale "Slovenska narodna vojska", da je Peterlin odrejen za komandanta Slovenske narodne vojske in da straže ostanejo na svojih mestih. - Novak je pohitel v Ljubljano, zahteval sestanek Slovenske zaveze in Vojnega sveta in pokazal kopijo Peterlinovega ukaza, s katerim se je zastopnik SLS Marko Kranjc popolnoma strinjal. Po ostrih in burnih razpravah, pretnji liberalcev, da zapuste Slovensko zavezo, je bil dosežen kompromis, da 2500 vaških stražarjev odide v 14 dneh v odrede J. V. v D. Odšel ni nobeden! Nato so se legije obvezale poslati v četnike: slovenska 400 mož, sokolska in narodna skupaj 200 mož, če Novak izplača pol milijona lir za opremo. On je izplačal, toda Slovenska legija ni poslala nikogar, pač pa je na Orlah pod poveljstvom dr. Branka Jana organizirala grupico "Slovenskih četnikov" z namenom, da otrga še ostale četnike iz J. V. v D.

Vojaki so bili v partijskih vojskah, beli in rdeči; - za državno, vsenarodno vojsko jih ni bilo nikjer najti v takem

številu, ki bi glede na takratno stanje v Sloveniji kaj pomenilo. Da bi se mogla izvesti mobilizacija, je potreben kader, a tega ni bilo. Strankarske kombinacije in osebne ambicije so preprečile, da bi se pravočasno ustvaril kader.

PAVŠALNA JAVNA OBTOŽBA - NERESNA

3. Če so bili vrnjeni z Vetrinjski domobranci ali Slovenska narodna vojska kot kolaboracionisti, zakaj so bili vrnjeni "čisti" srbski četniki z razvito polkovno zastavo jugoslovanske vojske in bili poklani kot domobranci?

Kolikor je meni znano v Vetrinju ni bilo nobenih čistih srbskih četnikov, pač pa so to bili "ljotičevci", ki so ime li jugoslovansko polkovno zastavo. Vem, da je tja prišel "Zmagoslav" s svojimi štajerskimi četniki, pa jih Angleži niso vrnili, nego so jih poslali v Italijo. Znano mi je, da je na Koroško prišel s svojimi ljudmi dr. Brašič, ki je bil pri gen. Mihajloviću, pa so ga Angleži sprejeli in mu dali potrebno zaščito in podporo. Na Koroško sem prišel šele v oktobru 1945, tako mi je tamošnji razvoj dogodkov znan le iz pripovedovanj in iz silno nasprotujočih si pisanih virov.

Pavšalna javna obtožba vseh politikov in vojakov, ki da mladi generaciji nismo znali domovine izročiti take, kot smo jo prejeli, je pa tako neresna, da jo skoraj ni vredno komentirati. Ker je predstavnik mlade generacije prvič javno spregovoril, ga to nekako opravičuje. Jugoslavija namreč ni bila kakšna otročja lutka, da bi jo tako, kot smo jo prejeli, lepo deli v škatljico in jo potem nepoškodovano komu izročili... Tudi če bi se takrat našel mlad idealist, nov Gavriilo Princip, šel v Berlin in tam uspel, da ubije Hitlerja, bi se kolo zgodovine sicer drugače vrtilo, toda vendar bi domovina danes bila precej drugačna, kot pa smo jo mi "prejeli"... Bili so tako med politiki, kot med vojniki možje, ki so se zavedali, da so državljani Jugoslavije in so storili vse, kar so po jugoslovanskih zakonih bili dolžni storiti in še več - kar jim je ljubezen do domovine narekovala. Premalo jih je bilo! Več je bilo onih, ki so se takoj ozrli za raznimi kombinacijami, da ugone strankarskim nazorom in zadovolje osebne ambicije.

Mladini je namenjeno moje pisanje. Njej je posvečen moj "Dachavski epilog". Kajti le ona bo dočakala, da bo naš narod izpljunil sedanjo zavrellico in bo brat našel brata. Z njo bo naš narod dočakal, da bo zaživel novo, svobodnega človeka dostojno življenje. Njej naj bo Dachau v spomin in opomin, da nikdar več ne bi klal brat brata - tujcu v korist. Na njej je, da se ne navzame onega strupa svetovno-nazorske zagamanosti, ki je desetletja zastrupljal naš narod, med vojno uničil njegov cvet in ki še vedno onemogoča krepitev vseh narodnih plasti - zdravo rast naroda na svobodni grudi. In ta zdrava rast našega naroda je mogoča le, če bo vsak v bratu, ki pač drugače misli, videl brata, človeka s katerim je treba skupaj živeti, ne pa mu pripravljati - pogin! Kakor ni zdravega verskega življenja brez priznanja in kesanja grehov in celo pokore, tako ne more biti zdravega življenja naroda brez temeljitega razčiščenja preteklosti, priznanja in odstranitve napak in moškega zakoračenja na novo pot - široko cesto bratov, ne pa ozko stezo med prepadi sovragov. Na lažnjivih parolah in varljivih vzorih ni mogoče graditi zdrave bodočnosti naroda in države. Sledeč Brankoviću Srbi nikdar ne bi izbrili svoje svobode! Zato je pri iskanju novih smerih, nove poti potrebno razčistiti preteklost. Treba je oddvojiti zrnje od plev. Zaboga, tega se vendar ne da s kričanjem "Presedate!" in "Dovolj!" S cenzuro! Vedno sem bil proti cenzuri in razjezil sem se, ko sem svoj čas dobil krtačni odtis zaključnega članka o "Vetrinjski tragediji" izpod peresa dr. Bajleca, s katerega pisanjem se tu in tam ne strinjam, ker mu ga niso hoteli objaviti. Ali naj nam svoboda in resnica zažarita iz Hrenovih knjižnih grmadah?! Naj bi bili predstavniki mladine dovtetni za tako mračnijaštvo? Če se ne motim, klici "Dovolj!" in "Presedate!" izvirajo tokrat iz težnje po tisti "ljubi slogi" sračjih gnezd in gnile, tihe vode... Ne! Na poštimovskih sračjih gnezdih, iz katerih zavdaja po klopotcih, se ne da graditi zdrava narodna bodočnost. Iz njih se vedno izvali le nesreča.

Slogaška gnila voda prikriva le staro blato, da bi, ko potegne veter, zopet zasmradilo ozračje! V razmerju z domovino mikroskopska emigracija ne bo nikjer nastopila na volitvah, da bi število, ki bi ga sračje gnezdo znalo skupaj spraviti, kaj pomenilo. Zdi se mi, da tudi za vojsko, ki sicer rabi število, če o tej še kdo sanja, je emigracija že davno - prestara... Z domovinske perspektive gledano, prihajajo v poštev le njena v svobodnem svetu rojena zdrava načela, ideja in program. Teh pa gnile vode in sračja gnezda ne morejo dati! In vendar bi le zdrava načela, ideja, mogla vplivati na izoblikovanje mišljenja, na usmerjenost mladega rodu, ki raste in se oblikuje v - domovini! To je tudi skoraj vse, kar bi v sedanji situaciji politična emigracija mogla storiti. Vsi znaki kažejo, da je mladi rod doma že na dobri poti, da popolnoma zavrže komunizem. On se zaveda, da zdrava bodočnost slovenskega, kakor tudi ostalih jugoslovanskih narodov nedvomno narekuje obsodbo medvojnega in povojnega divjaštva s katerim so komunisti izvajali revolucijo pod krinko osvobodilnega boja. Doma se danes že lahko sliši celo mlade komuniste, ki pravi jo: "Kaj bi mi danes dali, da niso naši stari tako pobijali naš narod!" Ali naj emigracija ta veter, ki doma že veje v novo smer, krepí s hreščavim navijanjem medvojnega propagandnega lajne, v čemur naravnost divje tekmuje dobršen del argentinskega slovenskega tiska? S strahovito slepoto morajo biti udarjeni tisti, ki upajo, da bodo z večnim ponavljanjem trditev, da je bilo edino mogoče in pravilno vdinjati se okupatorju, skupaj z njim pobijati naš narod, pošiljati naše ljudi v koncentracijska taborišča, pridobili mladi rod doma, ki se že ograja od zverinskih zločinov podivjane komunistične partizansčine. Nikakor! Pogledati bo treba obe strani medalje! Gospodje, neusmiljeni tok časa bo to sto-*

KULTURA IN OMIKA

Kar naprej se ponavljajo pritožbe, da visoki življenjski stroški onemogočajo študentom iz socialno šibkejših družin, da bi normalno študirali na višjih šolah. Ljubljansko DELO je objavilo intervju z bivšim in sedanjim predsednikom univerzitetnega odbora Ljubljanske univerze Zveze študentov Jugoslavije Petrom Rupnikom in Jožetom Slandrom. Med pogovorom je prišlo na dan, da so povprečni stroški študenta v Ljubljani približno 50.000 S din - nekoliko manj za tiste, ki živijo v študentskih domovih in malo več za tiste, ki živijo pri zasebnikih. Povprečna štipendija je 24.000 S din na mesec, posojilo pa znaša 18.000 din. Iz analize dohodkov sledi, da vsak tretji študent v Ljubljani nima nobenih drugih dohodkov in da razpolaga zato samo s polovico potrebnega denarja. Poiskati si mora kako službo, zamujati predavanja in podaljšati študij. Mnogi študenti obupajo in nehajo študirati. Jasno je zato, da je struktura študentov na ljubljanski univerzi v prid tistim, ki imajo nekaj pod palcem.

Evo nekaj zanimivih podatkov o visokošolcih v Mariboru in Ljubljani:

Na 23 visokošolskih zavodih v Ljubljani in Mariboru je 10.678 redno vpisanih študentov. V Ljubljani je 9.138, v Mariboru 1.542 študentov.

V prve letnike visokošolskih zavodov se je letos vpisalo 5.475 novih študentov. Štipendije dobiva 1.908 študentov ali 18% vseh vpisanih. Najmanj štipendistov je na Višji pravni šoli v Mariboru (2%), največ na Akademiji za likovno umetnost (45%).

Največ študentov je iz ljubljanskega območja (36%), najmanj s koroškega in štajerskega (4-5%). Največ štipendistov je z Gorenjskega (19%) in s Primorskega (18%), le 8% pa iz Maribora in z Dolenjskega.

Največ študentov je iz uslužbenških družin (49%). Samo 18% jih je iz delavskih družin in 10% iz kmetijskih.

Število štipendistov se je letos zmanjšalo za 5%. Konec oktobra 1966 jih je bilo 2.773, leto kasneje pa samo še 1.908. - 1.678 študentov je zaprosilo za posojilo, a skladu manjka 60 milijonov, da bi posojila izplačal.

✱ril z vašim sodelovanjem, najbrž pa - brez vas. Priznati bo treba, da je bil idealist, ki je v partizanstvu videl le osvobodilno vojno, vojno proti okupatorju, prav tako dober Slovenec, Jugoslovan, kot je bil to tisti domobranec, ki se mu je gabilo, da mora po nalogu voditeljev v družini z okupatorji braniti domačo vas, da bi v njej še naprej vladal stari red in bila spoštovana verska izročila. Greh ne pada ne na enega ne na drugega. Grešili so tisti na vrhovih, ki so delali politične kombinacije. Če komu, potem njim velja obsodba. Na grobove žrtev bratske sleposti pa je treba postaviti veličasten spomenik!

Ne samo na mladini doma, pravtako na mladini v emigraciji je, da sodi in presodi, ter da krene na - novo pot. Zlasti mladi rod v zdomstvu mora usmeriti po novi poti svoj korak. Korak, ki bo krepko odmeval doma. Komunistični samodržci v Jugoslaviji ne štejejo "emigrantskih divizij", trepetajo pa pred vdorom svobodnega duha demokratične mladine!

OBLETNICE IN SPOMENIKI: 60-letnico je pred kratkim proslavil Karlo Rupel, rektor in redni profesor Akademije za glasbo v Ljubljani.

85 let je dočakal slikar Maksim Gaspari.

V Mariboru bodo 2. aprila proslavili stoletnico prve številke prvega slovenskega dnevnika SLOVENSKI NAROD. Njegova urednika sta bila Anton Tomšič in Josip Jurčič. SLOVENSKI NAROD in druge raznolike slovenske dnevnike so komunisti po vojni nadomestili z enoličnimi in dolgočasnimi režimskimi časopisi, ki so še danes zgolj transmisija uradne partijske linije v notranji in zunanji politiki.

GLASBENI KOTIČEK: V Ljubljani imajo tri orkestre: orkester Slovenske filharmonije, orkester RTV Ljubljana in Operni orkester. Ansambli niso polno zasedeni, operni pa le nekaj več kot polovico. RTV Ljubljana je za to predlagala, naj bi se orkester SF delno spojil z njenim orkestrom, predvsem pa z opernim. Prof. Ciril Cvetko, di rektor Slovenske filharmonije, je ta predlog odbil, češ da SF obstoja že od 1701. leta in da ima lastni orkester od l. 1908. Filharmonijo bi bilo treba podpreti in ji omogočiti normalno delo, je izjavil prof. Cvetko.

NAGRAJENCI: Letošnji Prešernovi nagrajenci so Jan ko Glazer za pesniško, esejistično in literarno-zgodovinsko delo, Janko Ravnik za skladateljsko, pianistično in pedagoško delo in ing. arh. Bojan Stupica za gledališko režijsko delo. Nagrade Prešernovega sklada je dobilo 14 oseb obojega spola, vključno sopranistka ljubljanske opere Hil da Hözl, slikar Ive Šubic, dirigent Danilo Švara in igral ka ljubljanske Drame Iva Zupančič.

KNJIŽNI TRG: V Kopru pripravljajo novo literarno revijo MAESTRAL. Izdajali jo bodo mladi literati z obale, sodelovali pa bodo tudi književniki z ostale Primorske, primorski študentje v Ljubljani in morda tudi zamejci.

Od začetka februarja pa imamo tudi novo sobotno revijo STOP, ki pravi, da je "nova slovenska revija za radio, film, televizijo in beat". Škoda le, da nima slovenskega imena.

V založbi Društva Slovenskih skladateljev je izšel prvi zvezek zbirke Slovensko glasbeno izročilo, Dve ariji za glas in klavir Antona Tomaža Linharta. SPECTATOR

Nenavaden spopad se je odigral med ljubljanskim DELOM in beograjsko BORBO, ki je 7. februarja prinesla poročilo svojega dopisnika o pritožbah Slovencev čez federacijo, češ da še zmeraj pobere 13.3% družbenega proizvoda. Do pisnik je tudi navajal Janeza Nedoga, podpredsednika gospodarske zbornice Slovenije, ki je v NAŠIH RAZGLEDIH očital zveznemu izvršnemu svetu, da je kršilo zakon, ker je predpise o zunanji trgovini objavilo šele 8. januarja, čeprav bi jih moralo objaviti najmanj tri mesece pred začetkom novega leta. Zaradi zamude je nastal zastoj pri uvozu materiala, ki se kopiči na carini, zaradi česar je zastala proizvodnja.

"Komu koristi tako pisanje?" se je v DELU 12. februarja vprašal F. Šetinc, zvezni poslanec, novi urednik slovenske izdaje KOMUNISTA in DELOV dušebrižnik, ki ob petkih kramlja z bralci. Zapisal je, da je članek "v slovenski politični javnosti" naletel "na precej ostro reakcijo", češ da je pobiral "s političnih tribun fragmente, ki pačijo resnična stremjenja in pozitivne težnje slovenskega političnega vodstva."

BORBA ga je zavrnila 14. februarja, češ da je "skušal naš ljubljanski dopisnik le objektivno in brez lastnih pojasnil poročati o tem, o čemer trenutno pišejo in govore v Sloveniji". Vsekakor bi dopisnik lažje poročal, "če bi bilo o vsem tem tudi z uradnih mest v republiki rečeno kaj bolj določenega in bolj popolnega v zvezi s številnimi kritikami federacije in sistema", in če bi "z uradnih mest v Sloveniji s kako besedo javno zaježili različna pretiravanja".

DELO je 16. februarja ponatisnilo BORBIN odgovor in dodalo uredniški članek, v katerem je BORBI očitalo, da je bila "doslej preveč obrnjena k zveznim organom in premalo k republikam", da je "bila preveč glasilo centra" in torej centralistična, za kar jo je že dobila po nosu na seji predsedstva in izvršnega odbora zvezne konference Socialistične Zveze. V Sloveniji so ji zamerili, da je zagovarjala stališča "v nasprotju s sklepi CK Zveze komunistov Jugoslavije"; pri tem so mislili na prispevke iz osebnih dohodkov, katere je zvezna skupščina omejila, čeprav bi jih po mnenju Slovencev in Hrvatov morala prepustiti republikam, da jih same določajo. DELO je tudi očitalo, da je BORBA predstavljala Slovenijo kot republiko, "ki je zainteresirana samo za svojo potrošnjo" in da je govorila o Ljubljani kot mestu milijonarjev.

URADNA SUPERIORNOST VSEGA SOVJETSKEGA

Val bolgarskega nacionalizma narašča, pravijo jugoslovanski časopisi. Sodelavci vneto brskajo po bolgarskih časopisih in revijah in so privlekli na dan med drugim sledeče: 1) pretirano čaščenje 90. obletnice pogodbe v San Stefanu, ki je ustvarila Veliko Bolgarijo z Makedonijo, Trakijo in delom Srbije. Pogodba je ostala na papirju, ker so jo čez nekaj mesecev že preklicali na kongresu v Berlinu, a Bolgari jo praznujejo kot priznanje bolgarskega narodnega ozemlja; 2) napihovanje srednjeveške slave iz časov, ko je bolgarsko carstvo zajemalo tudi velike kose Srbije; 3) zanikanje Makedoncev kot posebne narodnosti; 4) tlačjenje Jugoslavije med zahodne države. Zadnje se je zgodilo v nekem bolgarskem statističnem pregledu, a Jugoslavlani so brž videli v tem poskus, da bi Jugoslavijo proglasili za kapitalistično deželo in bi Bolgari tako lažje zahtevali jugoslovansko ozemlje.

Janez Stanič, bivši moskovski dopisnik, je v DELU 12. februarja zapisal prav tisto, kar sem pripomnil zadnjič v KLICU TRIGLAVA, čeprav ni z mano v nikakršnem sorodstvu. Vzroke za oživljenje bolgarskega nacionalizma vidi v tesnem naslanjanju na sovjetsko politiko, ki je postalo nevzdržno, v resnih gospodarskih težavah, v dotoku turistov, ki je Bolgarom dal možnost, "da sami primerjajo uradno forsirano tezo o superiornosti vsega sovjetskega v svetovnem merilu", in končno v boju za oblast med bolgarskimi voditelji. Živkov si "zdaj očitno želi še utrditi svoj položaj, predvsem med mladino in inteligenco", a izbral si je "najbolj primitivno metodo - podžiganje nacionalizma". V tem so nekateri videli prizadevanje po večji samostojnosti, "toda v trenutku, ko se je nacionalizem začel obračati proti Jugoslaviji, je boj za večjo samostojnost postal skrajno dvomljiv. Brez utvar moramo priznati, da bolgarski nacionalisti ne bi mogli postati tako izrazito protijugoslovanski, če njegovi avtorji pri tem ne bi imeli vsaj tihega soglasja svojih najmočnejših zaveznikov," to se pravi, Sovjetske zveze. S tem pa so si zmanjšali manevrski prostor za pridobivanje večje samostojnosti, ker menda niso bili dovolj močni, da bi prelomili "z več kot dvajsetletno prakso slepega satelitstva".

V klubu jugoslovanskega poslaništva v Parizu je 18. februarja eksplodirala plastična bomba, ki je ubila mladega delavca Lazarja Mitreva iz Kavadarca v Makedoniji in ranila 18 drugih Jugoslovancev, ki so v klubu gledali televizijo. Bomba je bila podtaknjena v stranišču, ki ga je samo zid delil od klubskih prostorov. Eksplozija je bila zelo močna in je popolnoma razrušila bliž-

nje zidove. Predlanskim, na predvečer dneva republike, je v istih prostorih tudi eksplodirala bomba, ki pa ni naredila tolikšne škode.

Jugoslovansko časopisje je bilo seveda ogorčeno predvsem zato, ker je francoska policija zelo počasna in ker ni še aretirala nobenega emigranta. Izrazili so tudi upanje, da bodo emigrantske organizacije prepovedane.

V Beogradu je bil od 8. do 10. februarja osmi kongres Zveze mladine Jugoslavije. Kongresa se je udeležilo 747 delegatov iz vse dežele in predstavniki 46 organizacij in gibanj iz tujine. Predsednik centralnega komiteja Zveze mladine Jugoslavije je prebral referat o vlogi mladine v uresničevanju družbene in gospodarske reforme. Badovinac je podprl izvajanje reforme, ker da bo mladini le tako gospodarstvo, ki je konkurenčno na svetovnem trgu moglo zagotoviti življensko perspektivo. Govoril je tudi o šolanju mladih in pri tem povedal, da med mladino med petnajstim in devetnajstim letom študira skoraj vsak otrok iz uslužbenskih družin, vsak tretji iz delavskih in komaj vsak sedmi iz kmečkih družin. Na univerzi pa je vsak tretji študent iz uslužbenskih družin, vsak 24. iz delavskih in vsak 40. iz kmečkih družin.

Odhajanje na delo v tujino zbuja veliko razprav med mladino, je dejal Badovinac in dodal, da Zveza mladine ne more biti zadovoljna s tako rešitvijo problema zaposlovanja. Tudi problem kmečke mladine, ki je prepuščena sama sebi in ki je še vedno pod vplivom nazadnjaštva in konservatizma je treba rešiti. Badovinac je še govoril o samoupravljanju, prispevku mladine k mednarodnemu sporazumevanju in miru in o nadaljnjih nalogah mladine.

Tito, ki se je ravno vrnil s svojega potovanja po azijskih in afriških deželah, je govoril na kongresu 10. februarja. Takoj v začetku svojega govora je mladini obljubil, da bo zopet lahko sodelovala pri mladinskih delovnih akcijah, ki so zelo važne, ker zblížajo delavsko, kmečko in šolsko mladino, in pa ker jačajo bratstvo in enotnost med jugoslovanskimi narodi. Mladina mu je na to ploskala. Ploskala mu je tudi, ko je dejal, da pričakuje, da bo v bodoče mladina bolj aktivna in borbena v borbi proti vsemu kar je nesocialistično, in ko je dejal, da rad vidi, da mladina skrbi za bratstvo in enotnost med narodi.

Kongres je izvolil Janeza Kocijančiča, dosedanjšega predsednika centralnega komiteja Zveze mladine Slovenije, za predsednika predsedstva Zveze mladine Jugoslavije. Od Slovencev sta bila izvoljena v predsedstvo še Vojko Dvojmoc in Alfred Voh.

KOMUNIŠTI REŠUJEJO ODNOS E V PRAVOSLAVNI CERKVI ?!

Komaj 25. februarja je NIN objavil govor Miloša Minića, predsednika skupščine Srbije in enega vodilnih srbskih komunistov, na sestanku makedonskih komunistov v Skopju 17. novembra lani, v katerem je ocenil stališče Srbske pravoslavne cerkve napram Makedonski pravoslavni cerkvi po ustanovitvi njene avtokefalnosti.

Za vodilna telesa in vodilne ljudi v Srbiji je avtokefalnost Makedonske cerkve stvarnost in to za nas ni stvar, o kateri je treba danes več razpravljati, je rekel Minić. Komunisti in organi so si prizadevali prepričati člane arhierejskega sabora Srbske pravoslavne cerkve o tem, da mora sabor zavzeti pozitivno stališče do avtokefalne Makedonske pravoslavne cerkve, razumeti vse pobude in motive, zgodovinske razmere in okoliščine, na katerih temelji avtokefalnost Makedonske pravoslavne cerkve. V tem prizadevanju pa niso imeli uspeha, je zatrdil Minić.

Pred Minićevim potovanjem v Skopje je verska komisija republike Srbije sporočila političnim voditeljem, da se zaostritvijo odnosov ne strinja večina pravoslavne duhovščine v Srbiji, pa tudi precej arhierejev, kljub sklepom arhierejskega sabora Srbske pravoslavne cerkve. Komisija je dodala, da je večina duhovnikov in arhierejev za pomiritev, da so mnjenja, da bo čas ustvaril razmere za zboljšanje odnosov itd. Tako mnenje je prišlo do veljave tudi na skupščini združenja duhovnikov, ki drugače deklarativno podpirajo sklepe arhierejskega sabora SPC. Izjema je bil sestanek kluba beograjskih duhovnikov, na katerem se je pokazala težnja, da bi se odnosi zaostrili. Toda tu je šlo le za nekatere duhovnike, ki so po svoje usmerjali debato.

Vse to smo sprejeli z določenimi pridržki, ker še nismo zbrali dovolj podatkov, da bi lahko vse natančno presodili, je rekel Minić. "Za nas je to precej neprijetno politično vprašanje, ki ga nikakor ne moremo podcenjevati in ki mu moramo posvetiti pozornost, ker lahko pride do različnih vplivov v vrstah duhovščine in arhierejev. Četniški emigranti si z vsemi silami prizadevajo, da bi se povezali s cerkvijo ob vprašanju avtokefalnosti, hoteč ustvariti politični odpor proti državi nasploh in zaostriti mednacionalne odnose v državi. Nekatere sile bi ráde povezale pravoslavje z velikosrbskim nacionalizmom in šovinizmom, t. j. izrabile religiozna čustva in cerkev za nacionalistično reakcionarno politično akcijo proti naši socialistični državi, proti enakopravnosti, bratstvu in enotnosti narodov in narodnosti in proti politiki Zveze komunistov v teh vprašanjih." Minić je zatrdil, da "nismo prenehali s politiko dosedanjšega sodelovanja in dobrih odnosov v Srbsko pravoslavno cerkvijo in njenimi najvišjimi predstavniki in predstavniškimi telesi, a nismo opustili tudi prizadevanj, da bi vplivali na pomiritev, proti netenju spopadov, na to, da bi sčasoma ustvarili pogoje za normalizacijo odnosov med obema cerkvama, med SPC in MPC." Taka navodila imajo tudi "naši kadri" - t. j. Zveza komunistov. Minić je dodal, da vse to ne bo lahko in da je težko karkoli predvidevati. Poudaril je, da je za deva resna tudi zato, ker ima SPC svoje člane tudi v drugih republikah, pa jo je treba zato reševati na zvezni ravni.

Občinski komite Zveze komunistov v Kragujevcu je izrekel disciplinske kazni proti 15 članom ZK na tamošnjem učiteljskišču zaradi "nedopustnih odnosov skupine profesorjev do dijakinj". Zato je bil prof. Časlav Mihajlović že la ni obsojen na štiri leta strogega zavora, medtem ko so bili štirje profesorji suspendirani.

Stipe Samardžić in Dušan Jelić sta odstopila kot poslanca republiškega zbora skupščine Bosne in Hercegovine "ker sta delovala na način, ki ni v skladu z našo demokratično prakso".

Zaradi kritike sistema so bili izključeni iz ZK Tanasije Mladenović, glavni urednik KNJIŽEVNIH NOVIN, ki je organ društva srbskih književnikov; Ljubiša Manojlović, direktor humorističnega tednika JEŽ; in Božidar Božović, ko mentator beograjske radio-televizije. Obenem so seveda izgubili svoje delo. V procesu izključitve so tudi profesorja Kolarčeve univerze v Beogradu Branimir Ščepanović in Dragan Kolundžija ter radijski komentator Radomir Smilja nić.

V gostilni "Paradies" v Schweningenu v Zahodni Nemčiji, kjer imajo predstavniki jugoslovanskega konzulata vsak drugi teden konzularni dan, je v noči od 17. na 18. februar eksplodirala plastična bomba. Gostilno upravlja neki Jugoslovan. Ranjen ni bil nihče.

Edvard Kardelj je kot posebni Titov odposlanec obiskal Su dan, Tanzanijo, Zambijo, Ugando in Kenijo, kjer je razlagal pomen neuvrščenosti in mirne koeksistence. Po njegovi pameti omejuje neuvrščenost prostor za imperialistične akcije, mirna koeksistenca pa omogoča osvobodilni boj znotraj kapitalističnih dežel.

Umril je dr. Srdjan Budisavljević, predvojni politik, "ki je v odločilnih trenutkih naše povojne zgodovine prispeval pomemben delež k boju za svobodo in neodvisnost". Star je bil 85 let in pokopali so ga v Zagrebu.

Italijansko obrambno ministrstvo je sporočilo, da bi potrebovalo 120 milijard lir za "reorganizacijo doberdobske cone" (obrambnega sistema), ako bi na področju Doberdo ba zgradili protisinhronon, gigantski jedrski pospeševalnik (reaktor). Tega denarja pa finančno ministrstvo nima. Za to je vprašanje, ali bo do protisinhronona v Doberdobo sedaj prišlo. Projekt bi zaposlil nekaj tisoč ljudi.

IZ GOSPODARSTVA: Makedonijo je obiskala delegacija slovenskih gospodarstvenikov na čelu s predsednikom izvršnega sveta (vlade) Stanetom Kavčičem. Delegacija je ugotovila, da je v Makedoniji več podjetij, s katerimi bi slovenska podjetja lahko kooperirala.

Zasebni obrtniki, ki imajo najmanj 15.000 Novih dinarjev letnega dohodka, morajo voditi evidenco o nabavi materiala in dohodkih, na podlagi katere jih potem davkarja obdavči.

Anton Ladava, poslanec gospodarskega zbora slovenske skupščine, je izjavil, da vsakoletno spreminjanje davčne politike destimulativno vpliva na hitrejši razvoj zasebnega kmetijstva. Sedaj je že nekaj sto gospodarstev, ki bodo opuščena s smrtjo sedanjega lastnika.

Ko objavljam spet nekaj novih primerov izključitve iz Zveze komunistov, primerov, ki se tičejo samo bolj poznanih ljudi, saj izključitve in izstopi manj poznanih teče v tisoče, bi rad poudaril, da tu ne gre več za kominformiste ali Rankovičevce, ampak za komuniste, ki so prišli do zaključka, da je sistem v Jugoslaviji prebedast, da bi ga celo pametni komunisti mogli podpirati iz gole lojalnosti ali oportunitizma. Saj ni dvoma, da ga podpira jo danes samo še oportunisti in oni z maslom na glavi. A to močno boli komunistično vodstvo, pa misli, da bo z izključitvami in odvzemanjem kruha ljudi znova prisililo do pokorščine in molčečnosti.

V zadnji sobotni prilogi ljubljanskega DELA 24. februarja se je po dolgem času znova oglasil karikaturist in humorist Milan Maver s "Pisimom mojemu poslancu", v katerem običajno biča nekatere karakteristike sistema v do movini. V tem zadnjem pismu najprej zatrjuje, da je bil na počitnicah in ne za zapahi, kot si nekateri domišljajo, ker niso nekaj časa videli njegovih produktov v časopisu, potem pa modruje o svobodi kritike v Jugoslaviji:

"To sem že odkril, da za presojo o večji ali manjši demokraciji javnega izpovedovanja ni pomembno, kaj je kdo v petnajstih ali dvajsetih letih povedal, koliko je s svojimi stališči podprl in uspel prevetriti ozračje, ampak je odločujoče predvsem to, ali je lahko povedal tudi kaj takšnega, zaradi česar ga je potem bolela glava. Po memben je glavobol! Za to gre! Pomembno je, koliko si jih dobil po glavi, po buškah se merijo tvoje zasluge, pa četudi nisi z njimi ničesar spremenil in nikomur koristil. Saj: lahko da je kdo medtem potrpežljivo, s pametjo in z izkušnjami ped za pedjo predstavljal in po malem prestavil goro - kaj bi z njim! Srca bo ogrel tisti, ki se je na vrat na nos zaletel z glavo v prvo čer in si razbil nos, ne da bi odkrušil en samcat kamenček. Toda raz bil si je nos, izpričal je pogum in dobili smo glavobol. In blagor menda narodu, pravijo, ki ima veliko razbitih nosov."

In potem zaupa: "Naj vam zaupam še, da s simpatijami spremljam tudi prizadevanja poslancev, gospodarstvenikov in vseh drugih javnih delavcev, ki imajo jasen koncept, ki zagovarjajo svoj prav in ki si vztrajno in uporno prizadevajo, da bi ga uveljavili; ne dramatično, z občasnimi čustvenimi izbruhi, po katerih bi spet zdrknili v resigniranost in pustili vse tako, kot je, ampak premišljeno, kot dober vrtni stroj, ki ped za pedjo rahlja na videz neomajano skalo. Rad imam ljudi, ki vedo, kaj se da doseči danes, kaj jutri in kaj je še tabu, pa se za zdaj ne zaganjajo vanj, da si ne bi podrli vsega, kar so dotlej zgradili in kar obeta, da bo morda že jutri rodilo dober sad... Général, ki ni zasedel vsega ozemlja, ki bi ga lahko, je strahopeten general. General, ki je prodril predač in so mu odrezali glavo, je neumen general. S strahopetnimi in neumnimi generali ni mogoče dobiti nobene bitke!" - No, bomo videli, tovariš Maver! I. STANIČ

Kmalu bo pošlo prvih pet knjig SODOBNE KNJIGE!

Pohitite z nakupom!

Na zalogi imamo zadnje izvode del Leva Detela:

BLODNJAK - 1964

To so drobne novele... vendar pa polne notranje napetosti, ki je zapopadena v dramatičnosti situacij, v eksistencialističnem pojmovanju življenja in usode... (NOVI LIST, Trst, 518.)

JUNAŠTVA
SLAMNATEGA

Odpor do vsakega nasilja... (MLADIKA, X.1. 1966)

KRPANA - 1965

ATENTAT - 1966

...mrzlično slikanje vizij nevarnosti, smrti, uboja; v delu so mesta, ki... sodijo med najlepša v slovenski literaturi.

(NAŠ TEDNIK, 14, Celovec 1967)

Pesniška zbirka Milene Merlak: SODBA OD SPODAJ - 1964

(Pesnica, ki je dozorela do visokih umetniških kvaliteter.

(NOVI LIST, 1965)

Pravkar izšlo: Lev Detela: IZKUŠNJE Z NEVIHTAMI

...modernistična, abstraktna literatura - verjetno najskrajnejše kar je bilo v slovenščini v prozi napisano v tem smislu...

(NOVI LIST, Trst, 1968)

Po zadnjih izvodih teh petih knjig vprašajte v zamejskih knjigarnah ali pa pri Sodobni knjigi (Detela, A-2320 SCHWECHAT, Bruck-Hainburger strasse 22, Avstrija)

Cena knjig: BLODNJAK - 1 amer. dolar; JUNAŠTVA SLAMNATEGA KRPANA - pol dolarja; ATENTAT - dva dolarja; SODBA OD SPODAJ - en dolar; IZKUŠNJE Z NEVIHTAMI - dva dolarja. odn. druga ustrežajoča valuta.

V tisku:

Milena Merlak: BESEDA BREZ BESEDE (pesmi) 1. dolar

ŠTUDENTJE imajo pri vseh knjigah 25% popusta. Kdor pa kupi vseh pet knjig skupaj, jih dobi s 25% popusta!

V BODOČE bomo skušali izdajati še več moderne izvirne literature, a vključevali bomo tudi nove avtorje, po možnosti med drugim takoimenovano ljubljansko literarno podzemlje in mlade zamolčane domovinske kvalitetne avtorje. Program bomo razširili tudi na študije o tej izvirni zamolčani književnosti, in na zabavno literaturo (izvirni kriminalni roman, literatura groze).

Zato ustanovljamo KLUB SODOBNE KNJIGE. Člani kluba bodo v letu 1969 za ceno 100 avstrijskih šilingov, 2500 lir, 5 ameriških dolarjev - prejeli najmanj tri izvirne slovenske knjige. Vpišite se najpozneje do 1. oktobra 1968 v KLUB, 2320 Schwechat, Bruck-Hainburgerstrasse 22, Avstrija.

Naročite se na slovensko Sodobno knjigo!

HOTEL BLED

RIM ITALIJA

VIA S. CROCE IN GERUSALEMME 40

ROMA

(Telefon 777-102)

Lastnik: VINKO A. LEVSTIK

HOTEL BLED

Roma - Via S. Croce in Gerusalemme 40

Tel. 777-102

HOTEL DANIELA

Roma - Via L. Luzzatti 31

Tel. 750-587

- OBIŠČITE NAS -

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENfield 5097

Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.I.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija:	1.10.0	Finska:	13.-	Nemčija:	16.-
Argentina:	650.- (1300.-)	Francija:	15.-	Švedska:	20.-
Avstralija:	SA 4 (\$A 7)	Italija:	2500.-	Urugvaj:	60.- (120.-)
Avstrija:	50.-	J. Afrika:	4.- (R 7)	U.S.A.:	5.00 (\$ 8.50)
		Kanada:	5.00 (\$ 8.50)		

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Boris Kresnik, 1346 Calle Mariano Acosta, Mar del Plata

Buenos Aires z okolico: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada